

SREDNJA ŠOLA ČRNOMELJ
(Kidričeva ulica 18a, 8340 Črnomelj)

Urška BAHOR

**Trajnostna ploščad Majer - prostor povezovanja in
vsakodnevnega učenja**

SEMINARSKA NALOGA

Mentorica: Ana Marija Blažič, prof. geografije in zgodovine

Somentorica: Vesna Fabjan prof. geografije in zgodovine

Področje dela: arhitektura, gradbeništvo ali promet

Črnomelj, 2020

Povzetek

Trajnostna ploščad Majer - prostor povezovanja in vsakodnevnega učenja

V zadnjem času lahko zasledimo veliko prispevkov o obnovljivih virih energije in trajnostnem razvoju. Postal je vendarle ena glavnih skrbi med državljani tega sveta in je pomemben del prihodnosti ljudi ter za naš planet kot celoto. Besedna zveza trajnostni razvoj nas najprej spomni na izrabo materialov na trajnostni način, a je več kot to. Je zeleno raziskovanje trenutnega stanja narave okoli nas in nas vodi v razmišljanje k dejanskemu poseganju v njo, z vedenjem, da je izkoriščanje okoljskih in naravnih virov dolgoročno nevzdržno. V raziskovalni nalogi sem sprva raziskala Evropski in nato nacionalni vidik trajnostnega razvoja. Naloga temelji na petih ključnih stebrih, in sicer na izobraževanju, okolju, družbi, urbanističnih, gradbeniških ali arhitekturnih ukrepih, s katerimi vplivamo na vse vidike mestne ali okoliške prenov. Slednje me je navdušilo, da sem zasnovala nov inovativni model t.i. Trajnostna ploščad Majer, ki bo vključevala sodelovanje vseh generacij. Gre za koristno sin energijo in prispevek ohranjanju (pred)mestnega prostora, okolja in trajnosti lokalnega območja, v našem primeru Črnomlja oziroma bolj natančno območja Majer. Izdelala sem grafične prikaze, kako naj bi izgledala trajnostna ploščad Majer v prihodnosti, s ključnim poudarkom na trajnostni arhitekturni prenovi, z vsemi trajnostnimi materiali vred. V pomoč pri oblikovanju novega modela sem upoštevala tudi mnenja, poglede in želje anketirancev, ki sem jih pridobila s pomočjo spletne ankete. Nov prostor bi predstavljal inovativno kulturno, športno-rekreacijsko in sprostitevno središče, ki bi doprinesel h kakovosti življenja prebivalcev Črnomlja in okolice, v upanju, da se model trajnostne ploščadi v prihodnje res uresniči.

Ključne besede: trajnostni razvoj, sonaravnost, medgeneracijsko povezovanje, trajnostni materiali, družbeni doprinos, trajnostna mobilnost, trajnostna mesta, zelene parkovne površine, športno-rekreacijske površine, urbano okolje, gradbeništvo, arhitektura, trajnostna arhitektura, korelacija družba-okolje.

Abstract

Sustainable platform Majer - a place for connecting and continuous learning

Recently I have come across many articles about sustainable sources of energy and sustainable development, which have become one of the main global concerns for the population and the planet itself. Sustainable development is usually associated with the sustainable use of materials but actually it means the research of the current state of natural resources which leads to thoughtful use of environmental and natural resources in the long run.

In my research assignment, I have examined the European and national levels of sustainable development and focused on the local. The assignment is based on five key pillars namely, education, environment, society, urbanism, and construction or architectural measures which influence a city and its surrounding region. As a result, I was inspired to create an innovative model called Sustainable platform Majer, which includes intergenerational cooperation and connection. The model represents a useful synergy and contribution to keeping (sub)urban environment and the sustainability of the local area in Črnomelj, specifically Majer area. I have created graphical presentations which display the appearance of the sustainable platform Majer in the future, with a specific note on the sustainable architectural renewal along with all the sustainable materials included. I also included the opinions, views and wishes of the online questionnaire respondents in designing the new model. Provided the new platform is really constructed, it will represent an innovative, cultural, sports and recreational centre, which could improve the quality of life of the inhabitants of Črnomelj and its surrounding areas.

Key words: sustainable development, innovative model, intergenerational connection, architecture, civil engineering, sustainable cities, green parking areas, sports and recreational spaces, urban environment, society- environment.

KAZALO

1	UVOD	8
1.1	Namen	10
1.2	Cilji	10
1.3	Metodološki pristop	11
2	TRAJNOSTNI RAZVOJ V TEKU S ČASOM	11
2.1	Evropski pogled	15
2.2	Nacionalni pogled	16
2.3	Pogled lokalnega okolja.....	18
3	ANALIZA ANKETE	19
3.1	Namen raziskave	19
3.2	Opredelitev raziskovalnega področja in postopek raziskave	19
4	MODEL TRAJNOSTNE PLOŠČADI MAJER NA PODROČJU ČRNOMLJA....	25
4.1	Vloga trajnostne ploščadi za lokalno okolico	26
4.2	Vzvodi uspešnega sodelovanja z vsemi člani	26
4.3	Območje Majer danes	27
4.4	Inovativni model trajnostne ploščadi Majer	28
4.4.1	Objekti	28
4.4.2	Urbana oprema	30
4.4.3	Zelene površine.....	34
4.4.4	Površine ob reki Lahinji	35
4.4.5	Športno-rekreacijske površine in dejavnosti.....	36
4.4.6	Trajnostna mobilnost	38
4.5	Doprinos trajnostne ploščadi Majer za prihodnost	39
5	ZAKLJUČEK.....	41

6	VIRI IN LITERATURA	43
7	Grafične priloge.....	45
7.1	Slike	45
7.2	Tabele.....	46
7.3	Graf	46

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

DSO	Dom starejših občanov
EU	Evropska unija
KBŠ	Klub belokranjskih študentov
OPZG	Okvirni program za prehod v zeleno gospodarstvo
OZN	Organizacija združenih narodov
RS	Republika Slovenija
SŠČ	Srednja šola Črnomelj
TR	Trajnostni razvoj
VDC	Varstveno delovni center
ZIK	Zavod za izobraževanje in kulturo

»Trajnostni razvoj pomeni, da namesto omejenih naravnih dobrin izkoriščamo
neomejene zmogljivosti našega razuma«.

(Juha Sipilä)

1 UVOD

V zadnjem času lahko zasledimo veliko prispevkov o obnovljivih virih energije in trajnostnem razvoju. Postal je vendarle ena glavnih skrbi med državljani tega sveta in je pomemben del prihodnosti ljudi ter za naš planet kot celoto. Besedna zveza trajnostni razvoj nas najprej spomni na izrabo materialov na trajnostni način, a je več kot to. Je zeleno raziskovanje trenutnega stanja narave okoli nas in nas vodi v razmišljanje k dejanskemu poseganju v njo, z vedenjem, da je izkoriščanje okoljskih in naravnih virov dolgoročno nevzdržno. Upam si trditi, da bomo novo, boljšo in svetlejšo prihodnost gradili le, če bomo napačne odnose do narave popravili in gradili na sonaravno uravnoteženih osnovah, saj je izčrpavanje rast brez prihodnosti.

Ob tem pa se nam porodi vprašanje »s čim pa lahko gradimo boljšo prihodnost«? Zagotovo z aktivnimi praksami, ki ustvarijo nov prostor, tj. družbeno-kulturni kompleks skupaj s socialnim, umetniškim, kulturnim in ekonomskih pogledom. Prostor, ki si ga ljudje zapomnijo in se z njim poistovetijo. Predvsem pa prostor, ki prispeva k občutku skupnosti kraja, kjer se vključujejo sodobne potrebe in prihodnje generacije. Lahko bi ga poimenovali kar živi laboratorij inovacij, kjer je moč videti vsakodnevno dinamiko, pri čemer moramo upoštevati, da sta razvoj in okolje medsebojno povezana oziroma lahko rečemo kar neločljiva.

V povezavi s trajnostnim razvojem mestnih središč in okoliških središč, mi sprva pade na misel 5 ključnih stebrov, in sicer izobraževanje, okolje, družba, urbanistični ter arhitekturni ukrepi. Ti ključni stebri so mi bili vodilo skozi celotno seminarsko nalogo, saj zagotavljajo temelje, pogoje in namen trajnostnega razvoja v mestih. Z njimi vplivamo na vse vidike mestne ali okoliške (trajnostne) prenove, v našem primeru mesta Črnomelj, zato lahko rečemo, da seminarska naloga sodi med arhitekturno in gradbeno področje. Vsa področja bom v nadaljevanju poglobljeje opisala.

Naj pričnem kar pri izobraževanju. Nives Ličen (2014) označuje, da se bo v naslednjih desetletjih vse bolj poudarjal pomen zelenega izobraževanja na vseh stopnjah šolanja in tudi v neformalnih programih, saj je dandanes vse označeno z začasnostjo in negotovostjo. Bistvo trajnostnega razvoja je varovati in ohraniti naravo ter pri tem spoštovati skupno vrednoto, kar je napredek. Ravno zasnova okoljske trajnosti, v

arhitekturnem smislu, mi je bila prednostna naloga. Z znanjem ter z novim načinom mišljenja in delovanja lahko pripomoremo naravi in zvišamo ozaveščenost celotnega ljudstva. Trajnost nas opozarja tudi na povezavo med sedanjimi in prihodnjimi generacijami, ki bodo prejeli tisto, kar jim bomo zapustili. Zato jim moramo zagotoviti količino in kakovost vseh virov, da bodo imeli enakovredne ali celo boljše možnosti za razvoj. Torej smo že pri tretji točki - družbi. Trenutno neracionalno poseganje v okolje in pri tem okrnjena narava kliče po zavednosti vsakega od nas, da strmimo k razumevanju, kjer je potrebno najprej prisluhni naravi.

V nadaljevanju bom predstavila primer dobre prakse z namenom, da se v prihodnosti ta ideja povezovanja tudi uresniči. Na kakšen način? Z zaključnimi stebri, poprej naštetimi, s poudarkom na urbanističnih in arhitekturnih ukrepih, saj se zavedam, da je prenova trajen proces in ureditev področja s funkcijami, ki bi ponovno oživele novo območje. Ključno vodilo »jezika«, zadnjega stebra - arhitekture mi bo sestavni del pri izražanju novega prostora, tj. kraja, ki bo izzval preteklost, tako da predpostavi prihodnost in artikulira sedanost za občane, hkrati pa bo predstavljal poziv za posameznika, da sodeluje.

Arhitektura, načrtovanje trajnostnega razvoja in domače okolje – vse to z namenom dolgoročnih ciljev zmanjšanja izkoriščanja učinkov človekovih potreb in želja po naravni ekologiji. Navsezadnje je to aktualna tema, vpeljana že v veliko držav in krajev po svetu ter opazna na veliko področjih vsakdanjega življenja posameznika.

V raziskovalni nalogi bom sprva raziskovala pomen in namen trajnostnega razvoja, ki vključuje več pogledov, od svetovnega pa vse tja do lokalnega območja. V nadaljevanju mi bo vodilo pri nastanku naloge vprašanje *»Kje v občini Črnomelj je potrebno ustvariti inovativno trajnostno območje in na kakšen način bi ta prostor povezal vse občane?«*.

Trajnostni razvoj bom obravnavala na lokalnem območju, tj. območju Črnomlja. Z zavedanjem, da je trajnost medgeneracijski dialog, sem si (za)želela nov prostor v Beli krajini, ki se zavzema za vse generacije. Prostor, ki bo prispeval k izboljšanju skupnega življenja. Območju, ki bi poživil utrip okolice starega mestnega jedra Črnomlja sem podala tudi ime, in sicer **Trajnostna ploščad Majer**.

Ob zavedanju, da zeleni svet izboljša človekovo blagostanje in socialno povezovanje relacije mladi-starejši, hkrati pa zmanjša okoljsko obremenjenost, sem prepričana, da bi uvedba Trajnostne ploščadi Majer pripomogla tako občanom kot tudi lokalni okolici.

Menim, da mora razvoj potekati v sonaravni smeri, kjer ima prav vsak izmed nas globalno odgovornost in kjer so vidne črte medgeneracijske povezave med posamezniki s podobnimi družbenimi in okoljskimi cilji. Naše potrebe moramo uskladiti s potrebami narave in z njo živeti v sožitju. Na podlagi videnja pomanjkanja simbioze vključenih glavnih deležnikov – ljudi in okolja, je bil ravno to glavni motiv, da sem se odločila to področje podrobneje raziskati tudi v našem lokalnem okolju.

1.1 Namen

Raziskovalni namen naloge sem začela pri preučitvi literature o trajnostnem razvoju na splošno, nato v svetovnem, evropskem, nacionalnem in lokalnem merilu. Skušala sem opredeliti njegove značilnosti ter pogledati možnosti vključevanja trajnostnega razvoja v lokalno okolico. Prešnila me je misel o izdelavi trajnostnega modela. Ker se mi je zdelo območje Majer v občini Črnomelj izjemnega pomena, sem seminarski nalogi nadela naslov »**Trajnostna ploščad Majer - prostor povezovanja in vsakodnevnega učenja**«. Nalogo sem opremila z novimi ali že obstoječimi, a prenovljenimi objekti ter površinami, opremljenimi s trajnostnimi materiali. Prostor bi bil namenjen za uprizoritev ne le vizualne, temveč tudi družbene prihodnosti, kjer bi bile deležne različne ciljne skupine raznovrstnih aktivnosti na ploščadi. Ploščad bi mestu Črnomelj doprinesla veliko ter prispevala h kakovosti bivanja občanov in širše okolice.

1.2 Cilji

V seminarski nalogi so postavljeni naslednji raziskovalni cilji:

- Pridobiti nova znanja na področju trajnostnega razvoja in varovanja naravnega okolja;
- Spoznati vlogo trajnostnega razvoja v sodobnem svetu in ga premestiti v lokalno okolico;
- Spodbuditi prebivalstvo k uporabi trajnostnih materialov;
- Pripomoči k zelenemu in trajnostnem razvoju lokalnega okolja.

- Izdelati načrt in (inovativni) model trajnostnega razvoja na praktičnem primeru - območje Majer, ki bi postal prostor povezovanja in vsakodnevnega učenja ter bil v uporabo vsem ciljnim skupinam;
- Iz naravi prijaznih oziroma že obstoječih materialov renovirati del območja Majer, s poudarkom na ekoloških in socioloških dejavnikih razvoja ter sodelovanja med posamezniki (socialni vidik, športno-rekreacijskih dejavnosti itd.);

Zatorej je moja ključna hipoteza *»Območje Majer je primeren kraj za druženje in povezovanje vseh generacij, a je potreben (trajnostne) prenove«*.

Prepričana sem, da bi prenova območja Majerja prinesla tudi utrditev ali pa povečanje družbenega življenja v Črnomlju in njeni okolici, saj bi ta prostor združeval vse generacije in spodbujal interakcijo med njimi. Renovacija stare vojašnice bi dala stavbi nov namen in pomen. Prenova odprtih javnih površin območja bi zagotovo postalo žarišče različnih aktivnosti in prireditev, katerega namen je ustvariti nov »življenjski prostor« - za vse generacije. Prostor srečevanja in druženja bi bil hkrati namenjen sprostitvi ali športno-rekreacijskim dejavnostim.

1.3 Metodološki pristop

Raziskovalna naloga temelji na teoretičnim in empiričnim delom, pri katerem sem uporabila kvantitativno raziskovanje, in sicer anketo. Pri pisanju seminarskega dela o trajnostnem razvoju in njegovem vključevanju v okolje, sem uporabila različne metode dela, saj sem potrebovala različne informacije in podatke. Sprva sem proučila ustrezno domačo in tujo literaturo, vire in opravljene raziskave na temo trajnostnega razvoja. Poleg kabinetnega sem opravila tudi terensko delo, saj je bilo potrebno pogledati trenutno ureditveno situacijo, kar pomeni pregledati obstoječe objekte, prometne, infrastrukturne, zelene in športno-rekreacijske površine območja Majer. Na podlagi teorije in trenutnega stanja sem strnila inovativne ideje za nov urbani in trajnostni model tega območja.

2 TRAJNOSTNI RAZVOJ V TEKU S ČASOM

Da lahko začnemo delati v smeri trajnosti, moramo najprej vedeti, kaj sploh trajnost pomeni. V letih od 1960 do 1970 so se začele pojavljati resnejše skrbi glede onesnaženja.

Posledično so se začeli ljudje zavedati povezave med človeštvom, viri in naravo. Pričele so se debate o sprejemljivosti dosedanjega početja in leta 1980 je pojem trajnostni razvoj pomenil nov način sonaravnega razmišljanja (Baker, Kousis, Richardson in Young, 1997).

Svetovna komisija za okolje in razvoj pri Združenih narodih je leta 1987 prvič vsebinsko opredelila pojem trajnostni razvoj kot »obliko razvoja ali napredka, ki zadovoljuje potrebe sedanosti, ne da bi ogrožala prihodnje generacije pri zadovoljevanju njihovih potreb« (UN, World Commission on Environment and Development, 1987, 43). Trajnostni razvoj sodi med enega izmed konceptov zelenega raziskovanja, čemur potrjuje avtorica Čanji (2018). Omenja, da imajo vsi koncepti tri skupne cilje, in sicer učinkovito rabo materialov in virov, krepitev družbene blaginje in zagotavlja kakovostno, a naravi prijazno delovno in bivalno okolje. Spet drugi avtorji poudarjajo trajnost kot ohranjanje in vzdrževanje nečesa, kjer se vztraja daljše časovno obdobje ter se prepleta z razvojem gospodarstva in ohranitvi ekosistema (zavarovanje genetske raznovrstnosti in omogoča trajno rabe virov) (Bertoncelj, Meško, Naraločnik in Nastav, 2011, 14).

Po definiciji Organizacije združenih narodov (kratica OZN) obsega trajnostni razvoj tri smeri: gospodarski razvoj, socialni razvoj ter varstvo okolja. Glavni namen je vzdrževanje ravnotežja med temi smermi, kar pomeni pot k ravnovesju med družbo in naravo (Čanji, 2018, 10). O družbi kot takšni, bolj dovzetni za razdor, pretkanosti in današnjemu sistemu tržnega tekmovanja, ki temelji na lastni koristi in spodbuja predvsem tehnološki napredek ter ekonomsko učinkovitost, družbi pa prepušča skrb za socialne in okoljske tematike, uničeno okolje, slabosti družbenega reda ter velika nasprotja v svetu, o vseh teh nevarnih nesorazmerij razmišlja Lah (2004, 5—6). Vse poprej naštetu bo vsekakor vodilo v spremembo v prihodnosti, kjer si bodo mnogi prizadevali za izboljšavo okolja in ozaveščanje trajnostnega razvoja.

V osnovi so zasnovani koncepti, kjer se upošteva, da sta razvoj in okolje medsebojno povezana oziroma kar neločljiva. Predvsem pa je pomembna povezava med sedanjimi in prihodnjimi generacijami, katerim moramo zapustiti kvantiteto in kvaliteto vseh virov (UN, World Commission on Environment and Development 1987). Upoštevajoč dejstvo, da potrebe današnjega časa niso enake tistim, ki jih bomo imeli v prihodnosti, zato moramo sonaravno razmišljati predvsem iz vidika potreb prihodnjih generacij (Bojo, Maler, Unemo, 1992, 16).

Poleg vseh definicij in usmeritev, ki ji srečujemo o trajnostnem razvoju, je treba opomniti, da je pojem zelo relativen, saj si ga vsak posameznik predstavlja drugače in vsaka država ga vpleta drugače, saj ima različna stanja in potrebe.

Veliko se je začelo govoriti o zelenem gospodarstvu, zeleni tehnologiji in ekonomiji, katerih pa ni tako lahko doseči in nato obdržati. Za spremembo teh smeri bi bile potrebne korenite spremembe, vendar nas pri tem ne sme zaslepiti iluzija, da bi ta trajna zelena rast popolnoma prevzela tradicionalne rasti. Merilo te zelene rasti ni uspešnost pri trajnosti narave, temveč ekonomska uspešnost in gospodarska rast (Plut, 2014, 241).

Menim, da bi morali gospodarstvo preusmeriti na bolj naravi prijazne in dolgotrajne ter ne naravi uničujoče rešitve, med katerima mora priti do tesne povezanosti. Ne gre le za danes in jutri. Potrebno je tudi razmišljanje, kako bo v prihodnosti za naslednje generacije.

Družba se pri tem prične ozaveščati in obremenjevanje okolja zmanjševati, kar pa ni nujno lahko. Najprej je potrebno razumeti vse procese in porabljene materiale industrije in nato zmanjševati tiste, ki povzročajo škodo in uporabljati znanje industrijske ekologije in sonaravnosti. Torej vse smeri, ko dosežejo želeno stopnjo razvoja, poskušajo najti sonaravnost. Če se začne vsak zavedati soodvisnosti človeka in narave, lahko utrdimo trajnostni razvoj (Bertoncelj, Meško, Naraločnik, Nastav, 2011, 166—173). Da je ekonomski razvoj res trajnosten pa je potrebno narediti dizajn in izvajati v okviru potreb in zmožnostih ljudi, ki naj bi s tem modelom nekaj pridobili. Vsak poskus reduciranja okoljske degradacije bo kontraproduktivno, če je prisoten neuspeh pri spoštovanju potreb in spodbujanju udeležencev tistih socialnih skupin, ki so najbolj deležni bodočih sprememb (Barbier, 2002, 103). Za koncept trajnostno sonaravnega (pojem, ki pravi, da je naravi prilagojeno delovanje družbe) razvoja, tudi Plut (2014) poudari udeležanje naslednjih zahtev: zaščita naravnih virov sedanjih in prihodnjih generacij, raba naravnih virov na trajnostni način, ravnovesje med rabo naravnih virov določene države glede na potrebe drugih, preplet okoljskih vidikov in načel v gospodarsko in družbeno delovanje.

Ta vidik me je pripeljal do mnenja, da je potrebno za uravnotežen in dolgoročni razvoj nujno posegati ne samo na regionalni ravni, ampak tudi v lokalni okolici. Z dejavnostmi na lokalnem kraju lahko vplivamo na širšo okolico in tako usmerimo prebivalstvo v trajnostni razvoj, ki prispeva h kakovosti našega življenja. Ker gre pri uvajanju trajnostnega razvoja za korelacijo med trajnostnimi materiali, mobilnostjo in socialnim

vidikom, je te potrebno podrobneje preučiti, saj bodo te koncepti ustvarili trajnostno prihodnost, za katero strmimo in katere hočem tudi sama uvesti na lokalno okolje.

V preteklosti je veliko držav uporabilo tudi različne trajnostne materiale. Urbana območja, zlasti mesta, so pomembni porabniki materiala in energije bodisi neposredno na svojih zemljiščih bodisi posredno s pomočjo materialov, dobrin in storitev, ki jih uvažajo ali izvažajo. Vprašanje trajnostnega razvoja in glavni cilj področja ekologije, je bila opisana kot urbana, industrijska ali včasih teritorialna (Barles, 2010). Cilj urbane ekologije je ustvariti načela okoljske politike: zmanjšati porabo prostora v urbanih predelih, zmanjšati prostorsko mobilnost v mestnem prostoru z zmanjšanjem geografske ločenosti med delovnimi, bivalnimi in objektnimi prostori, zmanjšati mestni zasebni promet, dajati prednost novi informacijski in telekomunikacijski tehnologiji, zmanjšati komunalne odpadke in spodbujati recikliranje, zmanjšati porabo energije v mestih (Nijkamp, Perrels, 1994, 27—28).

Druga izmed smeri trajnostnega razvoja je tudi trajnostna mobilnost. To pomeni potovanje/premikanje na trajnostni način. To vključuje hojo, vožnjo s kolesi, uporabo javnega prometa (avtobus, vlak, trola ...) in ostale zdravju neškodljive oblike mobilnosti (Čanji, 2018, 58). Potrebno je temeljito premisliti celoten sistem osebne mobilnosti ter spodbuditi tudi nov in radikalno drugačen način obravnavanja problema mobilnosti posameznikov in vloge različnih deležnikov pri iskanju rešitev. Ti pristopi se lahko izvajajo na različnih ravneh, od lokalne do nacionalne, pri čemer je eksperimentiranje verjetno najbolj primerno za manjši obseg (Banister, 2008).

Kot naslednjega in enega temeljnih stebrov je potrebno navesti družbeni vidik, oziroma korelacijo trajnostni razvoj – druženje ljudi. Medgeneracijska solidarnost pomeni delitev materialnih dobrin in bremen med generacijami in tudi ustvarjanje priložnosti za zagotavljanje dostojnega življenja. Omejenost naravnih virov je dejstvo, intenziteta izkoriščanja teh dobrin je naša izbira (SURS, 2010, 33). Trajnostni razvoj je treba obravnavati kot proces, ki se ne osredotoča samo na gospodarski razvoj, ampak vključuje tudi uravnotežen ekološki in družbeni razvoj, saj si zaslužijo pozornost zaradi svoje neločljive povezanosti in relevantnosti. Zagotavljanje socialne trajnosti torej ni samo vprašanje ohranjanja sedanje socialne kohezije, ampak tudi zagotavljanje, da se bo ta kohezija povečala ali izboljšala (Bijl, 2011).

Prav te usmeritve so me usmerjale in bile v pomoč pri praktičnem delu in ustvarjanju inovativnega modela, tako imenovanega Trajnostna ploščad Majer.

2.1 Evropski pogled

Največji zagon sta trajnostnemu razmišljanju dala konferenca o okolju in razvoju v Rio de Janeiru leta 1992 in sprejetje Agende 21. Istega leta se je podpisala tudi Maastrichtska pogodba, ki je terjala enakopravnost varstva okolja in ekonomskega razvoja in katere pglavitno načelo je bilo vpeljati koncept trajnostne rasti. Šele Amsterdamska pogodba je leta 1997 premaknila zahtevo trajnostnega razvoja iz okoljskega poglavja v osrednje besedilo. S tem je trajnostni razvoj vsaj formalno postal temeljni cilj (Mally, 2007, 241). Ta dolgoročna vizija je bila še na prelomu tisočletja napredna in je predvidevala širitev obveznosti na nove države članice Evropske unije ter preostalo Evropo, vendar so se hitro začele kazati njene slabe točke. Pojavili so se netrajnostni trendi na različnih področjih, ki so slabo vplivali na podnebje in ravnanje z naravnimi viri. Junija 2006 so prenovili strategijo EU za trajnostni razvoj, ki je postavila sedem ključnih izzivov z odgovarjajočimi cilji in ukrepi, in sicer omejevanje podnebnih sprememb in njihovih negativnih vplivov na družbo in okolje, trajnostni promet, trajnostni načini porabe in proizvodnje, ohranjanje in upravljanje naravnih virov, zaščita pred grožnjami za zdravje in izboljšanje zdravja prebivalstva, socialna vključenost, demografske razmere in migracije, svetovni izzivi glede revščine in trajnostnega razvoja (Mally, 2007, 241).

Leta 2011 pa so s strani Evropske komisije dodatno napisali načrt, s katerim naj bi do leta 2050 evropsko gospodarstvo postalo trajnostno. V načrtu je eden izmed ciljev tudi preoblikovanje gospodarstva, pod katerega med drugim sodita trajnostna potrošnja in proizvodnja (Čanji, 2018, 25). V OZN so septembra leta 2015 sprejeli novo Agendo 2030 za trajnostni razvoj. Dokument priča o povezovanju ekonomske, socialne in okoljske dimenzije razvoja. V njej je zajetih pet področij. Odločilnih za napredek človeštva in ohranitev okolja (ljudje, planet, blaginja, mir in partnerstvo), ki pokrivajo 17 tako imenovanih ciljev trajnostnega razvoja (ang. Sustainable development goals), ki jih bo potrebno uresničiti do leta 2030 (Čanji, 2018, 20).

Glede na trenutno stanje menim, da je to zelo velik izziv, še predvsem za manj razvite države, pri katerih je prisoten ne trajnosten način gospodarjenja in pri katerih je glavni

cilj le razvoj in ne trajnost. Za njih bi bil to torej velik preobrat v načinu delovanja in čas sprememb.

Primerjalno najboljšo uravnoteženost med socialnimi, okoljskimi in ekonomskimi razvojnimi težnjami uspeva dosežati prav Slovenija. Trenutno stanje v evropskih državah pa lahko ocenimo še vedno kot ne trajnostno in nepravilno z vidika držav v razvoju in prihodnjih generacij. Ključna naloga vseh držav bo vsebovala omejevanje ekološkega odtisa in ker evropske države ne pričakujejo nadaljnje naravne rasti prebivalstva, se bodo lahko osredotočile na tehnološki napredek in preprečevanje razsipne porabe (Mally, 2007, 239—253).

Lah (2004, 5) piše o reševanju problemov, ki se dotikajo tako globalnih kot tudi okoljskih problematik. Ko zapišemo okoljske, ne mislimo samo na naravo, ampak tudi na dejavnike, ki vplivajo na naše življenje, saj so narava in njene zakonitosti razvoja temeljna osnova, ki jo moramo vsi spoštovati, saj smo njen organski del.

Ravno iz tega vidika menim, da je potrebno delati znotraj svojega okolja, da lahko dosežemo tudi kaj na širši ravni. Tako kot druge svetovne in evropske države, k trajnostnemu razvoju strmi tudi Slovenija, ki izvaja ukrepe na vseh področjih in regijah.

2.2 Nacionalni pogled

Slovenija ima razmeroma dolgo tradicijo na področju javnega ozaveščanja v odnosu do okolja, kjer so v preteklosti pomembno vlogo odigrala nekatera društva (Špes 2008, 51—52).

Za predhodnika civilnih gibanj na tem področju velja Svet za varstvo okolja, aktivnejšo vlogo pa je kasneje prevzela Zveza društev za varstvo okolja, ki je združevala in koordinirala aktivnosti lokalnih društev.

Špes (2008, 51—52) piše o prvem kompleksnem poročilu in o stanju okolja v Sloveniji. Poldrugo desetletje po izidu Zelene knjige o ogroženosti okolja v Sloveniji, je Svet za proučevanje in varstvo okolja pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti izdal obsežen zbornik Slovenija 88 –okolje in razvoj. Izhaja iz ugotovitve, da varstvo okolja ni zgolj ali predvsem čiščenje onesnaženega okolja, ampak pridobiva na pomenu preventivno ravnanje ter pretehtano obnašanje pri odločitvah za nove posege v okolje in izkoriščanje naravnih virov. Med pomembnejšimi temeljnimi načela zakona velja izpostaviti načelo

celovitosti, ki izhaja iz spoznanja, da varstvo okolja ni možno uspešno urejevati parcialno in brez konsenza ter sodelovanja.

Leta 1998 je Slovenija potrdila tudi prvi nacionalni program varstva okolja, katerega cilji so: izboljšanje stanja vodnega okolja, uveljavitev sodobnih oblik ravnanja z odpadki, ohranitev biotske raznovrstnosti ter krepitev inštitucij varstva okolja na vseh ravneh. Program izhaja iz ocen stanja okolja in napoveduje ukrepe za njihovo izboljšanje ali ohranitev (Špes, 2008, 51—52).

Prvi kazalniki trajnostnega razvoja, določeni v Sloveniji so bili oblikovani aprila 2009. Postavljenih je bilo pet ključnih ciljev trajnostnega razvoja, in sicer blaginja, dolgoročno ravnovesje, skromnost, sodelovanje in integriteta (SURS, 2010, 9). Skladno s spremenjenim zakonom, z okoljskim programom EU ter z namenom upoštevati priporočila, ki so bila sprejeta na svetovni konferenci o trajnostnem razvoju v Johannesburgu, je bila 2005 pripravljena nova resolucija o nacionalnem programu varstva okolja do leta 2012. Za razliko od prvega programa so bile tokrat izpostavljene še podnebne spremembe, kakovost življenja in industrijsko onesnaževanje (Špes 2008, 51—52). Vlada RS je v svoji razvojni strategiji do leta 2013 trajnostni razvoj opredelila kot enega ključnih elementov razvoja v Sloveniji. Glavni cilji tega dokumenta vključuje: izboljšanje kakovosti življenja in blaginje vsakega posameznika, merjeno s kazalniki človekovega razvoja, zdravja, socialnih tveganj in socialne kohezije. Uveljavilo se je načelo trajnosti kot temeljno merilo kakovosti na vseh področjih razvoja, vključno s ciljem trajne rasti prebivalstva in z željo razviti se v svetovno prepoznavno ter ugledno državo z značilnim razvojnim vzorcem, kulturno identiteto in aktivnim angažiranjem v mednarodni skupnosti (Bečić, 2012, 36).

Tudi priprava strateških dokumentov na lokalni ravni je postala zelo razširjen proces v Sloveniji v zadnjem desetletju. Trajnostna mesta so mesta, kjer so družbeno-ekonomski interesi v harmoniji z okoljskimi in energijskimi skrbmi z namenom, da zagotovijo kontinuiteto v spremembi (Nijkamp, Perrels, 1994, 19). Plut (2014, 40) je mnenja, da so za trajnostno sonaravni napredek pomembna medsebojno enakovredna polja, od potreb človeka, okoljskih omejitev, gospodarsko-socialne varnosti pa vse tja do medgeneracijske pravičnosti.

Ob spremljanju trajnostnega razvoja v Sloveniji, ugotovimo, da je Slovenija na poti razvojnega dohitevanja in si prizadeva za zmanjšanje obremenjevanja okolja.

Ključni vidik za izboljšanje stanja preko enakovrednih polj ali smernic, ki sem jih prej nanizala, so me navdušile, da поближе pogledam lastno okolico, tj. občino Črnomelj. Z vidika trajnostnega razvoja me je vodila misel, kaj vse se da narediti v zvezi s težnjami trajnostnega razvoja in kako jih vpeljati v novo območje. Zato sem se odločila raziskati povezavo med arhitekturo, urbanim prostorom in njuno interakcijo pri zagotavljanju družbenega in socialnega napredka.

2.3 Pogled lokalnega okolja

Iz svetovnega in nacionalnega prehajamo na lokalni vidik. Z zavedanjem, če hočemo narediti globalno spremembo, moramo najprej pričeti na lokalnem področju, na katerem je potrebno izpeljati vzoren primer prakse. Iz tega razloga sem se osredotočila na okolico, kjer prebivam in mi je poznana.

V Trajnostnem poročilu Bele krajne si le-ta z razvojem prizadeva, da vključuje smernice krožnega razvoja (manj emisij, skrb za okolje, manj odpadkov, enakomeren razvoj, sodelovanje, zaposlovanje, povezovanje ponudnikov, izobraževanje, varovanje narave) in pri tem upošteva vse tri stebre (boljše okolje, boljša skupnost, boljše gospodarstvo), ki so pomembne za trajnostni razvoj. S skupnim delovanjem se išče ravnovesje med gospodarskim in socialnim razvojem ter varstvom okolja. Turizem se v Beli krajini gospodarsko razvija tako, da ohranja čim večjo blaginjo za vsakdanje življenje ljudi, pri tem pa skrbimo, da naravno okolje vzdržuje oz. izboljšuje svoje vrednote (Trajnostno poročilo destinacije Bela krajina, 2019).

V obdobju od 2016 do 2019, so se v sklopu »Zelene sheme slovenskega turizma« izvajali različni ukrepi, ki sledijo smernicam trajnostnega razvoja.

Naštela jih bom po alinejah:

- Zero waste festival-Jurjevanje;
- Trajnostna mobilnost: električna kolesa (Kolpa E-bike), električne polnilnice, souporaba vozil (Prostofer, Moj šofer);
- Investicije, ki izboljšujejo naravno in kulturno dediščino (Infocenter Črne človeške ribice, ureditev Krajinskega parka Lahinja, projekt Misterion);
- Informiranje deležnikov o varovanju narave;
- Izobraževanj in informiranje deležnikov o razvoju itd. (Trajnostno poročilo destinacije Bela krajina, 2019).

Poročilo dokazuje, da Bela krajina na trajnostnem razvoju ne dela le v teoriji, temveč tudi aktivno posega v sedanje razmere, spreminja škodljive dejavnike v trajnostne, ozavešča ter izobražuje prebivalstvo, s čimer si utrjuje okolju prijazno, zeleno prihodnost. S svojim poseganjem je dober primer izpeljane prakse trajnostnega razvoja.

3 ANALIZA ANKETE

3.1 Namen raziskave

V raziskavi, ki je del te raziskovalne naloge, sem s pomočjo spletnega anketnega vprašalnika skušala poizvedeti in dobiti mnenja na trenutno stanje območja Majer (v Občini Črnomelj). Poleg tega sem si želela pridobiti poglede anketirancev o prihodnosti območja Majer, saj so ravno oni tisti, ki bi s prenovo pridobili največ.

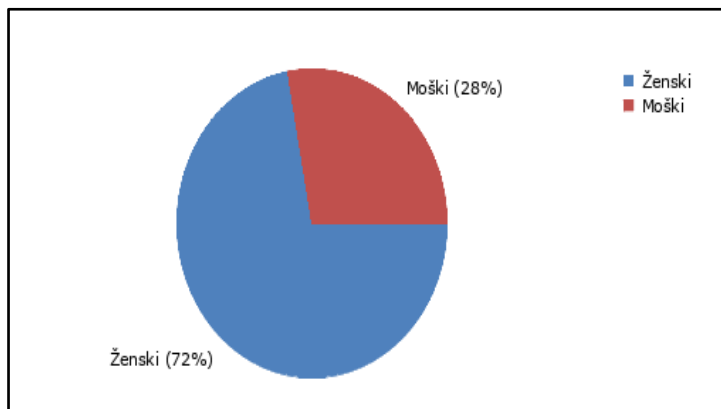
S pomočjo anketnega vprašalnika sem skušala poizvedeti spol, starost, status, stalno prebivališče anketirancev in njihove dnevne migracije. Veliko je bilo vprašanj na tematiko *»Ali je Majer primeren kraj za druženje in povezovanje različnih generacij«?* Vprašala sem jih, kakšno se jim zdi trenutno stanje in ali menijo, da potrebujemo nov prostor povezovanja ter v kolikor bi se nov prostor oblikoval, kako pogosto bi ga obiskovali. Na koncu vprašalnika so imeli anketiranci možnost strniti ideje za prihodnost območja Majer in njegovo morebitno urbano prenovo.

3.2 Opredelitev raziskovalnega področja in postopek raziskave

Anketa je bila izvedena na krajevno opredeljenem, priložnostnem vzorcu. Nestrukturirani izbran vzorec ankete je zajemal 100 prebivalcev Bele krajine vseh starosti. Raziskavo sem izvedla s pomočjo spletnega anketnega vprašalnika, ki je vključeval 12 vprašanj. V spletni anketi so bila vprašanja zaprte oblike, le zadnje vprašanje je bilo odprtega tipa, pri katerem so anketiranci podali svoje predloge in poglede kako bi področje Majer zgledalo v prihodnosti.

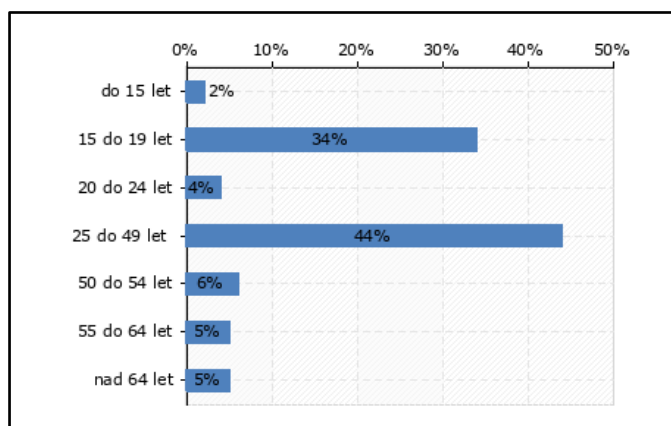
Vprašani so bili k sodelovanju v raziskavo povabljeni preko elektronske pošte in družbenega omrežja Facebook. Spletna anketa je bila izvedena v obdobju med 24. 1. in 6. 2. 2020. Pridobljeni rezultati in odgovori opravljene raziskave, ki jih bom predstavila v nadaljevanju, mi bodo služili za analizo ključnih dejavnikov pri postavitvi praktičnega (trajnostnega) modela.

V nadaljevanju predstavljam rezultate raziskave in ugotovitve iz opravljenih analiz, ustrezno izpolnjenih spletnih anketnih vprašalnikov.

Graf 1: Spol anketirancev.

Anketo je izpolnilo 72 (72 %) žensk in 28 (28 %) moških, v starostnih intervalih od 15 do 64 ali več let, kar je razvidno iz zgornjega grafa (Graf 1).

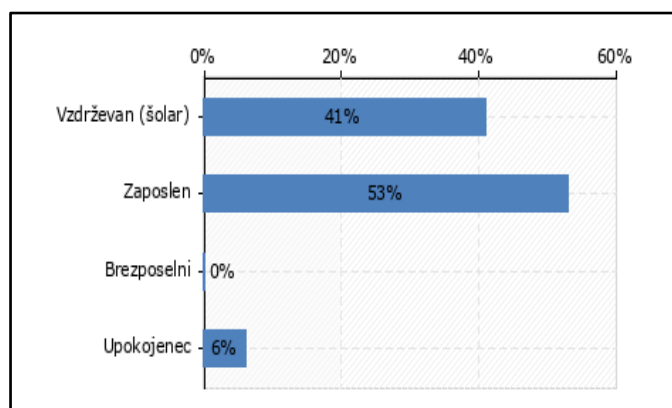

Graf 2: Starostne kategorije anketirancev.

Ciljne skupine se seveda razlikujejo med seboj po številnih dejavnikih. Iz Grafa 2 lahko razberemo, da bi novo trajnostno ploščad obiskovalo oziroma bi bili najpogostejši uporabniki le-te, posamezniki od 15 do 19 let (34 %) in od 25 do 49 let (44 %).

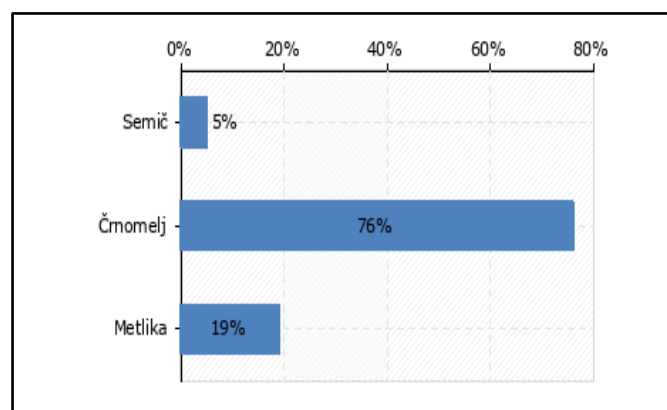
Glede na status anketiranih so prevladovali zaposleni 53 (53 %) in vzdrževani, tj. šolarji 41 (41 %) (Graf 3). Slednje je bilo tudi pričakovati, saj menim, da bosta ravno ti dve skupini uporabnikov tisti, ki bodo novo trajnostno ploščad najbolj izkoristili in pri njenem

družbenem vidiku ali aktivnostih tudi sodelovali.

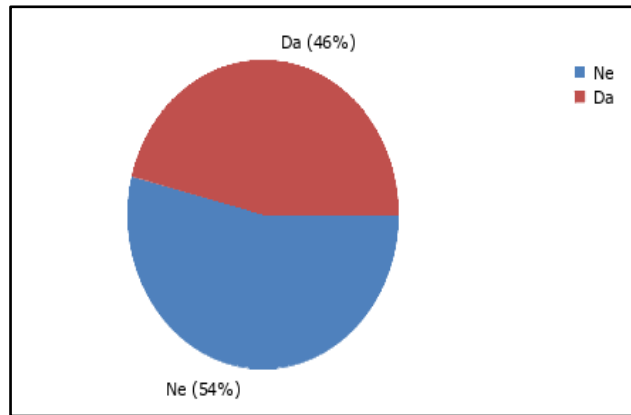
Graf 3: Status anketirancev.

Anketa je bila izvedena na krajevno opredeljenem, priložnostnem vzorcu. Rezultati so pokazali (Graf 4), da so anketiranci prihajajo iz različnih občin Bele krajine, kjer imajo stalno prebivališče, in sicer največ iz Črnomlja 76 (76 %), nato iz Metlike 19 (19 %) in Semiča 5 (5 %). Iz raziskave je moč opaziti, da je anketo izpolnilo največ prebivalcev občine Črnomlja.

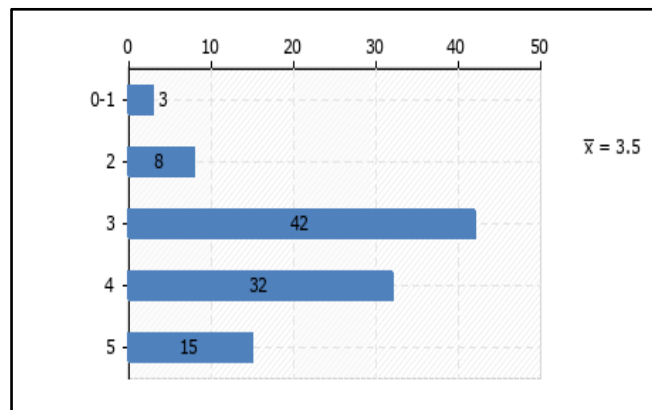
Graf 4: Občine stalnih prebivališč anketirancev.

V naslednjem koraku me je zanimalo ali so anketiranci »dnevni migranti«, kar pomeni ali vsakodnevno prihajajo v Črnomelj iz različnih razlogov, in sicer zaradi službe, obiskovanja šole ali kako drugače. Iz Grafa 5 razberemo, da jih je 54 (54 %) odgovorilo z »ne«, kar pomeni, da anketiranci živijo v Črnomlju ali pa ne prihajajo dnevno v Črnomelj. Število dnevnih migrantov je 46 (46 %).

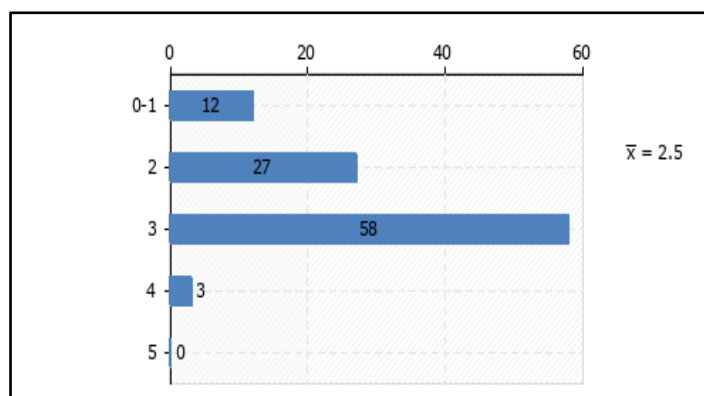
Graf 5: Dnevne migracije anketirancev.

Na vprašanje »Ali menite, da je območje Majerja primeren kraj za druženje in povezovanje vseh generacij?«, pri čemer so anketiranci izbirali na lestvici in označili 5 za najvišjo in 1 za najnižjo oceno. Največ anketirancev je ocenilo z oceno 3 (42 %) in oceno 4 (32 %) (Graf 6). Slednje nam da vedeti, da tudi posamezniki vidijo potencial novega prostora tj. Trajnostne ploščadi Majer, ki bi jo z inovativnimi pristopi, metodami, renovacijami že obstoječih objektov, bilo potrebno izkoristiti in dopolniti z uvedbo novih trajnostnih površin ter objektov. To je potrdilo potrebo prenove in dalo zagon, da nadaljujem v tej smeri. S slednjim lahko potrdimo svojo hipotezo, katero smo postavili na začetku raziskovalne naloge.

Graf 6: Primernost območja Majer za druženje in povezovanje vseh generacij.

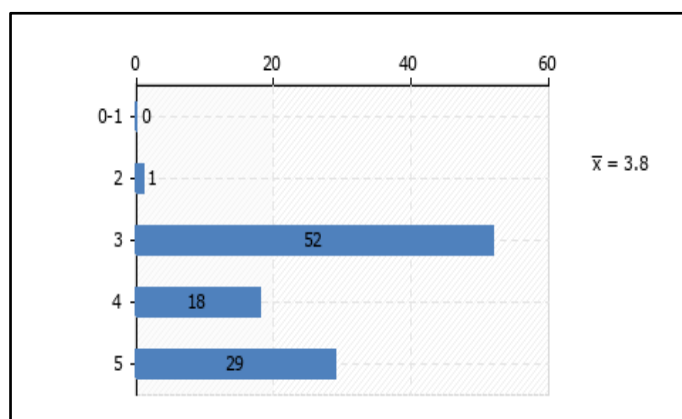
Anketiranci so nato odgovarjali na vprašanje »V kakšnem stanju se vam trenutno zdi Majer?«. Največ anketirancev 58 (58 %) (Graf 7) je ocenilo stanje Majerja z oceno 3. Veliko nam da vedeti povratna informacija, da prav nihče ni odgovoril z oceno odlično, kar nam pove, da to območje vendarle daje mestu značaj in nekaj identitete, morebiti tudi priložnost prebivalcem za prijetno bivanje in vključitev v različne aktivnosti, če bi bila ploščad le trajnostno naravnana. Slednje dodatno potrdi hipotezo.

Graf 7: Ocena anketirancev trenutnega stanja območja Majer.

Majer velja za ekonomsko-poslovno cono, kjer je moč najti že nekaj infrastrukture. Naposled ga marsikdo iz tega pogleda ne dojema kot potencialni prostor za druženje in povezovanje, morebiti tudi iz vidika neurejenosti in zanemarjenosti v nekaterih predelih. Pri navezovanju na prejšnje vprašanje pa lahko sklenemo, da trenutno stanje Majerja ni najboljše, prikazuje pa velik potencial za druženje in povezovanje vseh generacij. Predvsem pa menim, da je lahko podlaga za povezavo med človekom in naravnim okoljem, ki ga obdaja.

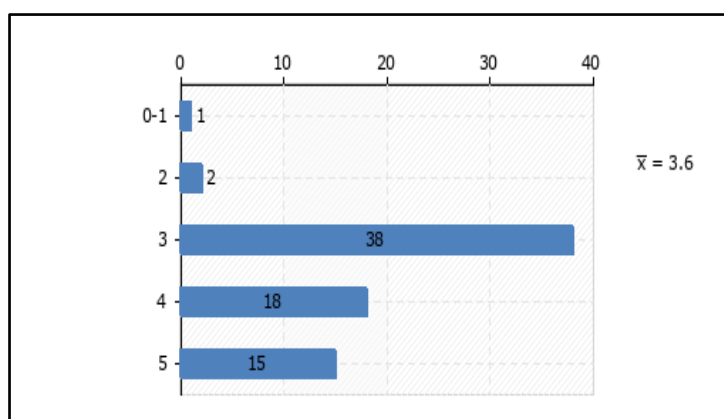
Naslednje vprašanje, ki smo ga postavili anketirancem, je bilo »Ali menite, da v občini Črnomelj potrebujemo nov trajnosten prostor na Majerju, ki bo namenjen druženju in povezovanju« (Graf 8).

Graf 8: Potreba po novem trajnostnem prostoru.

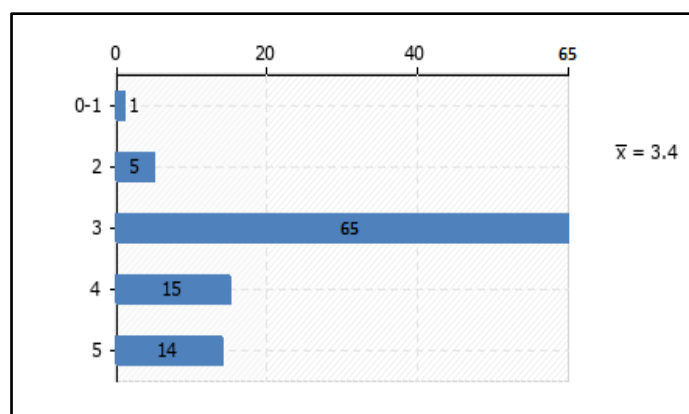
Največ anketirancev je odgovorilo z oceno 3 (52 %), kar nakazuje na potrebo po novem trajnostnem prostoru. Preostanek anketirancev je potrebo po novem prostoru ocenilo z oceno 4 (18 %) ali 5 (29 %), kar dodatno potrjuje potrebo po novem trajnostnem prostoru na območju Majerja, ki bi bil namenjen druženju in povezovanju vseh generacij. Rezultati so razvidni v Grafu 8.

Izmed tistih anketirancev, ki so označili, da imajo stalno prebivališče v Črnomlju, je na vprašanje »V kolikor bi se oblikoval nov trajnostni prostor na Majerju, namenjen druženju in povezovanju vseh generacij, ali bi ga obiskovali?«, večina odgovorila z oceno 3 (38 %). Graf 9 nakazuje tudi druge ocene, ki se nagibajo k višjim ocenam in s tem želji po novem trajnostnem prostoru, kot je ocena 4 (18 %) ali 5 (15 %). Iz tega lahko razberemo, da v primeru novega inovativnega prostora, bi bil le-ta obiskan, zaradi česar bi bila prenova smiselna. Verjamem, da bi z njegovo prenovo izboljšali trenutno stanje in oblikovali primerno območje za medgeneracijske aktivnosti. Predvsem pa bi bil varen in kakovosten prostor za druženje, ki bi vključeval rabo okolju prijaznih materialov.

Graf 9: Obiskanost novega trajnostnega prostora s strani občanov Črnomlja.

Tudi občani ostalih občin so odgovarjali na podobno vprašanje o pogostem obiskovanju novega trajnostnega prostora. Kar 65 (65 %) anketirancev je ocenilo z oceno 3, da bi obiskovali nov prostor (Graf 10).

Graf 10: Obiskanost novega trajnostnega prostora ne glede na stalno prebivališče.

To nakazuje, da bi anketiranci, ki dnevno prihajajo v občino Črnomelj, tudi zahajali na trajnostno ploščad Majer, ne glede na to, iz katere občine prihajajo in bi se vključili v njene aktivnosti.

Na koncu spletnega anketnega vprašalnika smo postavili še zadnje vprašanje - odprtega tipa, ki se je navezovalo na renovacijo območja Majer in mnenja anketirancev o dodatni prenovi tega področja. Na tem mestu bom predstavila različne odgovore in sugestije anketirancev, ki sem jih pridobila v anketi.

Mnenja anketirancev so bila različna, od renovacija vojašnice oziroma tudi njene združitve do postavitve otroškega igrišča. Spet drugi so si zaželeli renovacije obstoječega vrta ali postavitve nove šole. Veliko je bilo zapisanega o športno-rekreacijskih površinah, ki bi zajemale športni center ali park, adrenalinski park, pump track, plezalno steno, fitnes na prostem, bazen (na nekdanjem teniškem igrišču) oziroma bazenski kompleks, ki bi bil povezan z gostilniških obratom. Nekateri anketiranci so si zaželeli prostor, primeren za gostovanje najrazličnejših kulturnih in družabnih prireditev. Prostor, ki bi bil obkrožen z mnogokaterimi drevesi in klopami, ki pripovedujejo zgodbe druženja. Dotaknili so se tudi povezave s starim mestnim jedrom in problematike parkirišč.

4 MODEL TRAJNOSTNE PLOŠČADI MAJER NA PODROČJU ČRNOMLJA

Na tem mestu bom predstavila (inovativen) model t.i. Trajnostne ploščadi Majer, ki naj bi vključeval sodelovanje vseh generacij. Gre za koristno sin energijo in prispevek ohranjanju (pred)mestnega prostora, okolja in trajnosti lokalnega območja, v našem primeru Črnomlja oziroma bolj natančno območja Majer. Na tem območju sicer najdemo objekte in raznovrstne površine, vendar menim, da bi bil ta prostor lahko mnogo bolje izkoriščen, saj ima še veliko potenciala.

Za območje Majer in njegovo prenavo sem se odločila iz preprostega razloga: je prostoren, blizu mestnega središča, a še vedno na dostopnem mestu. Menim, da veliko obeta. Potreben je sicer prenov, ki bi prostor zopet oživel.

Z modelom želim ponovno oživeti še (dokaj) neizkoriščen del Črnomlja, vpeljati veliko različnih aktivnosti in s tem povezati, tako mlajše kot tudi starejše prebivalstvo. Čeprav se trenutno na tem področju skozi leto odvijajo nekatere športno-rekreacijske dejavnosti, je v kontekstu prenov potrebno zajeti inovativen trajnostni pogled v prihodnost, ki bi prikazal podobo prenovljenega Majerja. S pomočjo usklajenosti in osnovnim razvojnim soglasjem med vsemi pomembnimi interesnimi skupinami, bi prostor dokazal, koliko ponuja in kaj vse bi doprinesla njegova renovacija.

4.1 Vloga trajnostne ploščadi za lokalno okolico

Trajnostna ploščad Majer bi doprinesla k trajnostnemu in zelenemu razvoju, izgledu in kakovosti življenja občanov Črnomlja ter širše okolice. Povezovala in združevala bi vse generacije udeležencev ter dala možnost različnim sodelujočim institucijam, da se približajo širši javnosti. Nov prostor bi dal tudi možnost za oddih in sprostitvev ter izvajanje športno rekreacijskih aktivnosti. Z njegovo prenovo bi ustvarili prostor, kjer bi med različnimi sezonami in prazniki ali prireditvami poživeli življenje Črnomlja in njene okolice.

4.2 Vzvodi uspešnega sodelovanja z vsemi člani

Zagotovo bi bilo potrebno sodelovanje različnih deležnikov pri organizaciji in izvedbi projektov ter prireditvev na Trajnostni ploščadi Majer. Na tem mestu so ključnega pomena različne institucije, sodelujoči, obrtniki, dijaki, učenci, skratka vsi posamezniki, ki bi se vključevali in medsebojno povezovali. V Tabeli 1 bom prikazala nekatere izmed ključnih deležnikov, ki bi bili vključeni v aktivnosti na novi ploščadi.

Proces vključevanja različnih deležnikov in podpora pri razvoju mrežnih struktur, bi bila le dodatna spodbuda za učinkovito uresničevanje trajnostno naravnanih dogodkov, ki bi jih ploščad razvijala.

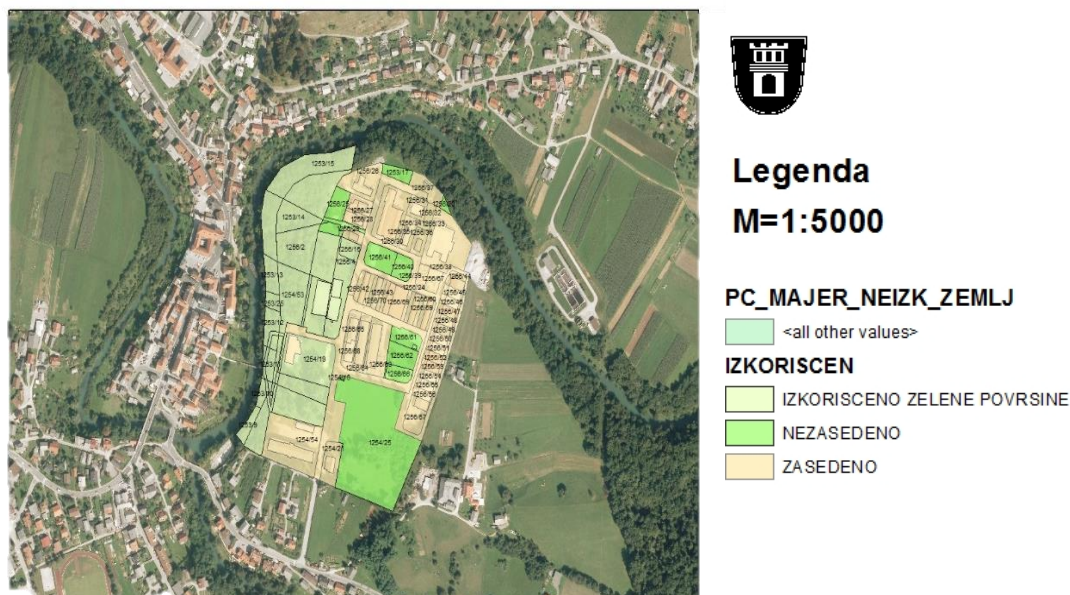
CILJNE SKUPINE UDELEŽENCEV	CILJNE INSTITUCIJE, KI BI JIH POVABILI K SODELOVANJU
<ul style="list-style-type: none">• Občani Črnomlja, Metlike in Semiča ter ostali;• Otroci;• Dijak;• Študenti;• Starostniki;• Oskrbovanci varstveno-delovnega centra (VDC);• Oskrbovanci DSO Črnomelj;• Turisti itd.	<ul style="list-style-type: none">• Vrtec;• Osnovne šole;• Srednja šola Črnomelj (SŠČ);• Varstveno delovni center (VDC);• Dom starejših občanov;• Klub belokranjskih študentov (KBŠ);• Mali obrtniki;• Zavod za izobraževanje in kulturo (ZIK);• Dom starejših občanov (DSO).

Tabela 1: Različni deležniki in uporabniki nove Trajnostne ploščadi Majer.

4.3 Območje Majer danes

V kolikor želimo oblikovati model trajnostne ploščadi Majer, je potrebno območje Majerja poglobljeje pogledati, torej njegovo lego, trenutno stanje in možnosti renovacije. Kljub temu menim, da je območje Majer še danes pomemben del našega malega mesta, a zaradi zanemarjenosti tone v kategorijo nepomembnosti in neizkoriščenega potenciala.

PREGLJED ZASEDENOSTI STAVBNIH ZEMLJIŠČ V POSLOVNI CONI "MAJER" (na datum: 22.07.2016)

Slika 1: Območje današnjega Majerja s ptičje perspektive (Poslovna cona Majer, vir: Pokolpje).

Že sama lega območja Majer (Slika 1) nakazuje na to, da leži nekoliko višje, ni naravnih omejitev in kraj ni v nevarnosti pred poplavami, visoko podtalnico, erozijo ter plazovitostjo terena. Obliva ga črnomaljska reka Lahinja, skozi katero vodita mostova, ki omogočata krajšo pot do Majerja. Peš in kolesarski dostop je z Vojinske ceste po brvi nad akvaduktom in z Ulice pod lipo po prometni povezavi. Peš dostop z mestnega jedra pa je po obstoječi brvi preko Lahinje. Poleg je tudi nekaj travnate površine, ki ohranja zelen in živ videz. Ne moremo mimo zgodovinske vloge Majerja, saj je bila tam postavljena vojašnica, ki stoji še danes, vendar je v neuporabnem in zapuščenem stanju (Odlok o občinskem podrobnem prostorskem načrtu Majer). Omeniti moramo tudi trenutne funkcije ureditvenega območja, namenjene za sanacijo in prenovu obstoječih objektov ter gradnjo novih objektov za proizvodne dejavnosti, oskrbne, gostinske, storitvene, poslovne, obrtne, športno rekreacijske in družbene dejavnosti, VDC, urejanje prometne in komunalne infrastrukture ter urejanje zelenih, parkovnih in športno rekreacijskih površin. Še vedno je moč opaziti nekaj stavb, ki se tam nahajajo, in sicer VDC, fitness,

vojašnica, oskrbno storitveni in poslovni center. Območje je namenjeno predvsem za mirne dejavnosti, oddih, hkrati pa tudi sanaciji in gradnji objektov, vendar brez škodljivih vplivov na okolje. Na gradbenih parcelah in v objektih pa so dopustne proizvodne dejavnosti manjšega obsega brez škodljivih vplivov na okolje in večjega tovarnega prometa, servisne, obrtne, oskrbne, gostinske, storitvene, poslovne, športno rekreacijske in druge podobne dejavnosti (Odlok o občinskem podrobnem prostorskem načrtu Majer).

4.4 Inovativni model trajnostne ploščadi Majer

V nadaljevanju bom predstavila inovativni model z namenom, da se ta ideja v prihodnosti tudi uresniči. Uporabila bom (inovativne) urbanistične in arhitekturne ideje oziroma ukrepe, ki bi bili potrebni za ureditev področja s funkcijami, ki bi ponovno oživele območje Majerja ter poživile utrip okolice starega mestnega jedra Črnomlja. Osnovno ključno vodilo »jezika« obnove mi je bila arhitektura.

4.4.1 Objekti

Na območju Majerja je trenutno moč opaziti nekaj stavb, in sicer VDC, fitness, vojašnica, oskrbno storitveni in poslovni center, ki opravljajo svojo namembnost.

Velik del prenove bi bila stavba nekdanje vojašnice. Ideja je, da bi imel objekt vojašnice čim večji doprinos mestu Črnomelj in prebivalstvu. Novemu, preoblikovanemu objektu bi nadela tudi ime, in sicer Večnamenski prostor Majer, ki sem ga grafično uprizorila na Sliki 3.

Namenjen bi bil za družbene in različne razvojno izobraževalne dejavnosti. Prenovili bi ga v večnamenske prostore, kjer bi bile nove pisarne, prostori za izvajanje inovativnih in kreativnih delavnic ter mladinskih srečanj. Glede na prostornost in velikost same stavbe, bi bil to kraj za izmenjavo znanj v podjetniškem inkubatorju in priložnost za kulturna srečanja v tamkajšnji novi knjižnici. Vključen bi bil tudi multimedijski center za inovativna snemanja in ustvarjanja kreativnih tehnoloških znanj mladih. Poleg tega pa bi bil prostor novih ustanovitvenih društev in klubov. Pri umeščanju novih storitev bi v pritlično etažo umestili kavarniško obrt in prostor s trgovinsko storitvijo, kjer bi se prodajala lokalna domača obrt in spominki, vezani na Belo krajino. Površina pred objektom bi se s tlakom sanirala v utrjeno pešpot. Pot, opremljena z urbano, a trajnostno opremo bi povezovala bližnji park. Poleg stavbe bi bilo urejeno tudi manjše parkirišče.

Slika 2: Vojašnica sedaj (Bahor U., 2020).

Slika 3: Vojašnica potem, imenovana Večnamenski prostori Majer (Bahor U., 2020).

V anketnem vprašalniku so anketiranci izrazili tudi predlog, da se objekt nekdanje vojašnice v celoti podre, s čimer bi dobili novo površino, namenjeno za park, a se mi zdi škoda, da se stavba podre, saj ima veliko potenciala.

Na območju Majer imamo tudi druge objekte, kot je VDC. Ob njem je moč zaslediti veliko travnatih površin, ki so (trenutno) namenjene tudi za postavitev novih objektov in ureditev za potrebe (različnih) dejavnosti. Zemljišče na zahodni strani objekta je namenjeno za ureditev sadovnjaka ter objekte in ureditve za potrebe dejavnosti (npr. čebelnjak, steklenjak za gojenje sadik, vrtno uto s prostorom za shranjevanje orodja) (Odlok o občinskem podrobnem prostorskem načrtu Majer).

Na novi trajnostni ploščadi Majer sem si zamislila tudi čebelnjak. Poleg njega inovativni steklenjak, katerega upravljalci bi bili uporabniki VDC (Slika 5).

Slika 4: Površina poleg VDC (Bahor U., 2020).

Slika 5: Inovativni steklenjak (Bahor U., 2020).

Človeštvo lahko ustvari in nadzira okoljske dejavnike, s katerimi gojimo naravne organizme, zato je odgovornost, da se zagotovi čim bolj prijazno delovanje najpomembnejše. Z inovativnim trajnostnim steklenjakom si tako želim, da bi prispeval k izobraževanju uporabnikov. Spodbujati hočem razumevanje in odgovorno upravljanje vitalnih odnosov med rastlinami, ljudmi in viri, kar vodi k trajnostni prihodnosti za vse. Stroški ogrevanja v rastlinjakih lahko predstavljajo velik del porabe energije, kar vodi k razmišljanju o bolj trajnostnih energetskih rešitvah. S tem namenom se bi uporabila sodobna rešitev sončne energije, ki zmanjša tudi porabo fosilnih goriv.

Tudi trajnostno vrtnarjenje je mogoče doseči z različnimi tehnikami gojenja (zanka z recikliranjem vode), ustreznim upravljanjem opreme in inovativnimi materiali (biorazgradljivi materiali), katerih namen je zmanjšati uporabo agro-kemikalij in energije, porabo vode in nastajanje odpadkov. Ker je okoli njega steklenjaka veliko travnate površine, bi se del izobraževalne dejavnosti razširil na območje parka, namenjeno za (osnovnošolsko) učno pot in otroško igrišče.

4.4.2 Urbana oprema

Cilj je, da bi postala trajnostna ploščad Majer prostor povezovanja in vsakodnevnega učenja, zato bi ga opremila z novimi trajnostnimi materiali, predvsem glede na naraščajoče zahteve po trajnostnih kazalnikih. Uporabili bi perspektivne gradbene materiale kot je konoplja, opeka, strehe stojnic bi bile iz slame in bambusa itd. Poleg tega bi tudi uporabili materiale, ki bi bili pridobljeni z recikliranjem, kot so koši za odpadke.

Slika 6: Trenutno območje, kjer bi bila igrala (Bahor U. 2020).

Slika 7: Postavljena inovativna igrala z zvočnimi interakcijami (Bahor U., 2020).

Urbana oprema, kot so klopi, luči, koši za odpadke, obvestilne in usmerjevalne table, stojala za kolesa ter stojnice, bi se uredili ob prometnem omrežju, peš poteh skozi novi park, na parkovnih površinah ter površinah za oddih, šport in rekreacijo.

Klopi bi bile narejene iz lesenih palet ali katerega koli drugega trajnostnega materiala in postavljene ob pešpoteh ter ob športno-rekreacijskih površinah. Znotraj parka bi postavili tudi mize s klopmi, namenjene družbenim dejavnostim, torej piknikom, debatnim krožkom in srečevanj med generacijami.

Veliko vlogo na trajnostni ploščadi imajo igrala, ki bi jih postavili na površini poleg vrtca (Slika 7). Sodobna igrišča spodbujajo boljšo igro, povečujejo telesno kondicijo in krepijo vezi v skupnosti. Igrišče bi tako postalo destinacija, ki združuje ustvarjalnost, pustolovščino in zabavno, razburljivo vzdušje posameznikov. Pri igralih bi uporabili trajnostne in reciklirane materiale. Polietilen visoke gostote je plastika, ki se pogosto uporablja za opremo igrišč. Uporabili bi tudi lesene materiale, s certifikatom za trajnostno gozdarstvo - za gradnjo najrazličnejših dejavnosti, kot so gugalnice in žage ali za izdelavo peskovnika za senzorično igro. Pri načrtovanju takšnih igrišč je treba upoštevati predvsem dostop do igral.

Slika 8: Trenutno stanje urbane opreme (Bahor U., 2020).

Slika 9: Nova urbana oprema (luči, ekološki otok in stojalo s kolesi) (Bahor U., 2020).

Pomislila sem tudi na invalidne otroke, ki ravno tako potrebujejo igro. Potrebno je načrtovati takšna igrišča, ki vključujejo in spodbujajo druženje invalidnih otrok v družbi. Poleg tega sem želela, da se vključijo tudi otroci z okvaro vida in sluha. Med samo igrišče bi vključili tudi zvok. Glasba in glasbila pomagajo otrokom razviti socialne, telesne in miselne sposobnosti. Te lastnosti na igriščih spodbujajo taktilne, vidne in slušne

sisteme pri otrocih in odraslih. Namestili bi glasbene funkcije in inštrumente, ki bi spodbudili motorični in kognitivni razvoj pri otrocih. Naj nanizam še nekaj glasbil, ki bi bila ob igriščih, in sicer zvončki, zvonovi ter bobni, oblikovani v arhitekturnih oblikah velikih skulptur ali majhnih klaviatur, vgrajenih v bližnje stene. Poleg igral bi postavili lesene klopce (Slika 9).

Ker je ploščad trajnostno naravnana bi imela seveda tudi ekološki otok. Ob njen bi bili postavljeni koši za ločevanje odpadkov izdelani iz visokokakovostnega plastičnega lesa, narejenega iz recikliranih vrčkov mleka, s katerimi bi spodbudili in ozavestili prebivalstvo o ločevanju odpadkov (Slika 9 in Slika 11). Povečanje števila prebivalstva, cvetoče gospodarstvo, hitra urbanizacija in dvig življenjskega standarda skupnosti so znatno pospešili nastajanje odpadkov na svetu, ki so postali eno izmed svetovnih okolijskih vprašanj. Nenehno izčrpavanje naravnih omejenih virov vodi svet v negotovo prihodnost. S tem namenom se mi je pojavila ideja o preoblikovanju tradicionalnega ravnanja z odpadki v vizijo brez odpadkov. Eden od pristopov je tako imenovan koncept »Zero Waste«, ki vključuje 100 % stopnjo recikliranja in predelavo vseh virov iz odpadnih materialov. »Zero Waste« je dobra rešitev za zmanjšanje odpadkov, vendar pa si bo za to treba v prihodnje še več prizadevati (Song, Li, Zeng 2015).

Na koncept »Zero Waste« sem pomislila tudi v sklopu raziskovalne naloge. Slednji bi deloval na različnih področjih trajnostne ploščadi, in sicer na način:

- spodbujanja uporabe vode iz pipe namesto ustekleničene vode;
- vključevanja vodnjakov za javno uporabo;
- promoviranje lokalnih in ekološko proizvedenih izdelkov;
- postavitev pravil za zmanjšanje odpadkov in ločevanja na javnih prireditvah.

Luči bi bile postavljene pri vseh (zelenih) površinah, vendar na nemotečih, a koristnih mestih (Slika 11).

Slika 10: Trenutno stanje urbane opreme (Bahor U., 2020).

Slika 11: Nova urbana oprema (luči, ekološki otok, stojalo s kolesi) (Bahor U., 2020).

Ob robu parka bi postavili vremensko odporne lesene stojnice (narejene iz lesenih zabojev ali bambusa), ki bi koristile ob različnih dogodkih ali prireditvah. Na njih bi prodajale ali se predstavljale različne (lokalne in domače) obrti in njihovi izdelki (Slika 12). Prodajali pa se bi tudi izdelki, pridelani v prej omenjenem steklenjaku. Strehe stojnic bi bile krite s slamo, leseno kritino ali pa vodotesno platneno streho. Ob različnih sezonah in prireditvah bi na stojnicah predstavljali tudi izdelke iz recikliranih materialov, ki bi jih naredili otroci iz lokalnih vrtcev, šolarji ter oskrbovanci bližnjega VDC-ja.

Lokalne osnovne šole, učenke in učenci le-teh, srednja šola in dijakinje ter dijaki le-te bi, ob pomoči mentorjev, izdelali (ob različnih časovnih intervalih) reciklirane novoletne okraske, likovne izdelke, lampijone ali lučke ter z njimi okrasili park.

Slika 12: Trenutna travnata površina (Bahor U., 2020).

Slika 13: Postavljene trajnostne stojnice (Bahor U., 2020).

4.4.3 Zelene površine

Uredili bi zelene in parkovne površine, okoli katerih bi bile postavljene klopce iz trajnostnega materiala. Uporaba trajnostnih materialov klopi bi tako pripomogla pri zmanjšanju emisij, ohranitvi biotske raznovrstnosti in varstvu tamkajšnjega okolja.

V odloku o občinskem podrobnem prostorskem načrtu Majer (2018) je zapisano, da se v obstoječem parku še ohranjajo drevesa, dokler jih zaradi varnosti ni nujno odstraniti oziroma dokler ne pride do prenove celotne parkovne površine, s čimer se popolnoma strinjam.

V novem trajnostnem modelu bi prenovili delno parkovno površino. Ohranjanje obstoječe vegetacije (drevesne in grmovne) ima na območju urejanja območja prednost pred zasajanjem nove, zato bi vegetacijo, ki ni potrebna sanacije ali pa ne ovira načrta parka pustila tam, kjer je. Prazna mesta pri drevoredu bi dopolnili z drevesi. Drevored bi bil ob glavni cesti, kar bi nakazovalo osnovno smer oblikovanja v smeri sever–jug, pa tudi ob drugih cestah in parkiriščih. Drevoredi bi omogočali izvedbo peš in kolesarskih poti ter komunalne infrastrukture.

Slika 14: Trenutno stanje centra parka (Bahor U., 2020).

Slika 15: Park z inovativno novo urbano opremo (Bahor U., 2020).

V središču parka se bi uredilo območje z rastjem in nato obkrožajočimi lesenimi klopami (Slika 15). Park bi vseboval pešpot z novo, poprej opisano, urbano opremo (klopi, luči, koši za odpadke). Okoli parka in znotraj njega bi bilo zasajeno grmičevje. S tem bi razdelili park na štiri dele (Slika 17). Razdelitev na več delov bi pomenilo to, da lahko vsak posamezen slehernik umiri hitri tempo vsakdana in uživa v svežini lesnatih rastlin, dreves in grmovnic.

Slika 16: Trenutno stanje parka (Bahor U., 2020).

Slika 17: Stanje parka po renovaciji (Bahor U., 2020).

Vse preostale proste površine na gradbenih parcelah objektov bi se uredile kot zelenice in kot prostor za živali in opazovanje le-teh. Površine bi bile zasajene z avtohtonim listnatim drevjem in grmičevjem.

4.4.4 Površine ob reki Lahinji

Lokalna skupnost ima najpomembnejši vidik varovanja mestnih rek in naravnih dobrin. Reke so ene izmed destinacije za rekreacijo skupnosti. Naša skupna površina je ob reki Lahinji.

Ker se relief brežine ob reki Lahinji z ureditvami ne sme spreminjati, se bi ohranil strnjen pas obvodne vegetacije (drevesne in grmovne), vzdolž celotnega rečnega okljuka. Urejanje in posegi v prostor ob reki Lahinji bi bili v skladu z usmeritvami ohranjanja narave in varstvenim režimom.

Brežine ob Lahinji se bi uredile tako, da bi bilo možno ob njih urediti tudi manjše kopališče ali morebiti kakšen manjši pomol. Območje reke bi se uporabilo tudi za prostočasne dejavnosti, kot so hoja, tek in kolesarjenje. Dokončala se bi pot okoli reke, ki je vidna na Sliki 19. Ob rečnih bregovih bi organizirali športne prireditve in festivale, tudi rečna križarjenja v turistične namene. Ribiči bi tako imeli možnost lova rib, ob reki pa bi potekale tudi druge rekreacijske dejavnosti, kot so čolnarjenje, športne in druge prostočasne aktivnosti. Za raziskovanje ob reki bi imeli uporabniki možnost uporabe električnih desk in profesionalnih koles, ki drsijo po vodi.

Skozi ustvarjalnost bi vzpostavili odnos med mostom in vodo. Vodotesne lesene stene bi ščitile potopljeni most za pešce pred vodo, od daleč pa bi bil skoraj nevidno vtisnjen v pokrajino.

Slika 18: Trenutno stanje ob reki Lahinje I. (Bahor U., 2020).

Slika 19: Trenutno stanje ob reki Lahinji II. (Bahor U., 2020).

Slika 20: Trenutno stanje ob reki Lahinji III. (Bahor U., 2020).

4.4.5 Športno-rekreacijske površine in dejavnosti

Rekreacija na prostem je v današnji skupnosti pridobila družbeni pomen, saj se veliko ljudi ukvarja z raznolikimi prostočasnimi športnimi dejavnostmi. Ljudje čedalje bolj cenijo okolje, ki jih obdaja. Rekreacija danes pomeni več in postaja platforma, kjer ljudje spoznajo pomen okolja ter parkov, ki jih obdajajo.

Park, ki sem ga opisala poprej, bi tako nudil porast rekreacijskih dejavnosti na prostem vsem generacijam. Na podlagi predlogov anketirancev, opredeljenih v anketi, sem strnila ideje v inovativen model športno-rekreacijsko površino na trajnostni ploščadi Majer

(Slika 22 in Slika 24). Na tem mestu bi se odvijale športne aktivnosti in prireditve, pri katerih bi bil šport ključni dejavnik združevanja uporabnikov različnih generacij.

Slika 21: Trenutno stanje igrišč (Bahor U., 2020).

Slika 22: Stanje športno-rekreacijskih površin po renovaciji (Bahor U., 2020).

Ospredji del prostora Majer bi predstavljal prostor za igranje košarke, ki bi vseboval igralno polje. Ob rob igrišča se bi postavile prireditvene tribune z lesenimi školjkastimi sedeži. Obstoječe balinišče in rusko kegljišče se bi obdržala za medgeneracijska druženja. V ozadju bi se postavil manjši bazenski kompleks, ki bi se pozimi trajnostno pretvoril v drsališče. Za ogrevanje bi uporabili sončno ogrevanje, saj je odlična rešitev, ki ustvarja idealne pogoje za plavanje. Na splošno v obliki preprog ali plošč bi bili sončni senzorji tako ekološki kot ekonomični. Sončni grelnik bazena bi uporabljal sončni kolektor, da izkoristi naravno toploto sonca.

Slika 23: Trenutno stanje športno-rekreacijskih površin (Bahor U. 2020).

Slika 24: Stanje športno-rekreacijskih površin po renovaciji. (Bahor U. 2020).

Območje za oddih, rekreacijo in šport se bi razširil proti vzhodu, kjer je trenutno zelena površina, ki se uporablja kot teniško igrišče. Ta del bi se dopolnil z dodatnimi rekreacijskimi in (zunanji)mi fitness objekti (Slika 26).

Slika 25: Trenutno neizkoriščeno teniško igrišče (Bahor U., 2020).

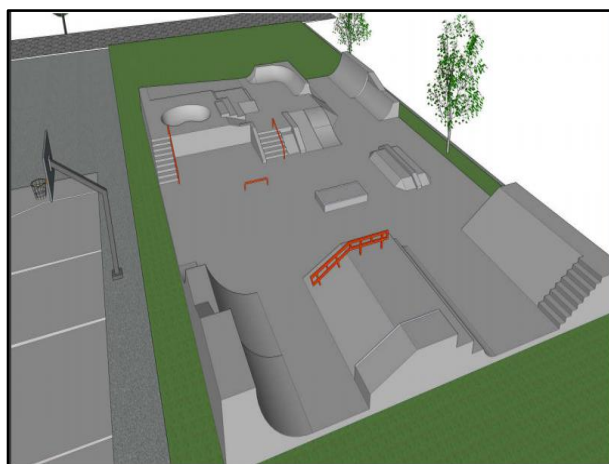

Slika 26: Rekreacijska površina (Bahor U., 2020).

Ne moremo mimo predlogov anketirancev, ki so jih navedli v spletni anketi. Slednji so poudarili željo o skate parku. Željo sem vnesla v inovativni model trajnostne ploščadi Majer. Na severno stran bi se tako sanirala vegetacija in postavil skate park, ki bi vključeval skakalnice za začetnike. Vključeval bi, od globokih, do preko 5 metrov dolgih skokov tudi za najbolj izkušene in imel od naravnih do utrjenih prog ter daljših peščenih skakalnic (Slika 28).

Slika 27: Trenutno stanje travnate površine (Bahor U., 2020).

Slika 28: Skate park (Bahor U., 2020).

4.4.6 Trajnostna mobilnost

Trajnostna mobilnost je premikanje na trajnosten način, katerega cilj je zagotavljanje učinkovite in enakopravne dostopnosti za vse, pri čemer je poudarek na porabi energije

in omejevanju osebnega motornega prometa ter spodbujanju trajnostnih potovalnih načinov. Z njo prispevamo k večji kakovosti bivanja, javnemu zdravju in okolju (Čanji, 2018, 58). S tem namenom bi postavila brezplačna javna kolesa. Kolesa bi bila namenjena rekreaciji, saj bi oznanjala na aktivnost. Z njimi bi se posamezniki lahko odpeljali do mestnega središča, do bližnjih ali oddaljenejših krajev v Beli krajini. Uvedel se bi koncept »deljenja koles«. Uporabniki bi lahko tudi z lastnim mobilnim telefonom našli najbližje kolo, postavljeno po celem mestu. Kolesa bi bila opremljena s senzorji, ki bi se samodejno diagnosticirala in poročala o potrebah po vzdrževanju.

Večnamenski urbani kompleks t.i. Trajnostna ploščad Majer, bi tako upošteval zahteve razvijalcev in uporabnikov. Vsekakor z uporabo primernih materialov, konstrukcijo stavb na različnih območjih Majerja, dvorišč, igral, športno-rekreacijskih območjih in objektih, parkovnih območjih (Slika 29 in 30).

Slika 29: Izgled Trajnostne ploščadi Majer I.

Slika 30: Izgled Trajnostne ploščadi Majer II.

4.5 Doprinos trajnostne ploščadi Majer za prihodnost

Trajnostna ploščad bi bila seveda športno-rekreacijsko ter sprostitevno območje. Lahko bi ji pripisali tudi kulturno središče medgeneracijskega povezovanja, saj bi se prirejale različne kulturne prireditve in dogajanja, ki bi popestrila družbeno življenje, v povezavi z dogajanjem v tistem mesecu.

Majer ima dobro urejeno dostopnost do mestnega središča (preko dveh mostov in prometnega omrežja), kar nam omogoča organizacijo različnih dejavnosti z mestom, okolico ter prebivalci. Ravno zato bi ploščad postala center družbenega bivanja in

poživitve le-tega. V Črnomlju so že sedaj organizirani različni dogodki, vendar se problem prikaže pri kraju oziroma prostoru dogajanja. Zaradi bližine samega mestnega centra je zato območje Majer idealna rešitev, kjer se bi lahko odvijale različne dejavnosti in prireditve na prostem in ne nazadnje tudi v prenovljenem Večnamenskem prostoru Majer. S tem namenom lahko sklenemo, da bi bile prireditve na ploščadi obiskana, ne le s strani občanov Črnomlja, temveč tudi celotne Bele krajine in morda tudi širše. Dogodke sem prilagodila posameznemu mesecu, praznikom in vremenskim pogojem. Pri vsem tem, verjamem da, bi pomagali lokalni organizatorji in sodelujoče institucije, katerim bi s tem ponudili možnost širše prepoznavnosti.

V nadaljevanju predstavljam tabelo (Tabela 2), kjer so nanizana pestra dogajanja, ki bi se odvijala skozi celo leto na novi t.i. Trajnostni ploščadi Majer.

MESEC	DOGAJANJE	ORGANIZATOR/ SODELUJOČE INSTITUCIJE
Januar	Dedek Mraz	Srednja šola, osnovne šole, vrtci
	Drsališče	Srednja šola, osnovne šole, vrtci
Februar	Občinski praznik	ZIK, občine
	Prešernov dan	ZIK, Srednja šola, osnovne šole, vrtci
	Valentinovo	Obrtniki
	Pust	Različna društva
Marec	Materinski dan	Obrtniki
	Prvi dan pomladi	Obrtniki, KBŠ
April	Velikonočni sejem	Obrtniki
Maj	Dan mladosti	ZIK
Junij	Jurjevanje	RIC Bela krajina, občine
	Prvi dan poletja	Obrtniki, KBŠ
Julij	Športne aktivnosti/igre na prostem	KBŠ
Avgust	Medgeneracijska druženja	DSO
September	Prvi dan šole	Srednja šola, osnovne šole, vrtci
Oktober	Kostanjev piknik	Obrtniki
	Noč čarovnic	Srednja šola, osnovne šole, vrtci
	Dan otroka	Srednja šola, osnovne šole, vrtci

November	Odrpta kuhinja	Lokalne gostilne
December	Veseli december <ul style="list-style-type: none"> • stojnice (piškoti...); • delavnice (venčki, okraski.); • prižig lučk . 	ZIK, srednja šola, osnovne šole, vrtci, občine, obrtniki

Tabela 2: Pestra dogajanja, ki bi se odvijala skozi celo leto na Trajnostni ploščadi Majer Meseci ter njihovi organizatorji.

5 ZAKLJUČEK

Uničena okolica nas poziva k aktivnemu in trajnostnemu razvoju. S hitrimi in neracionalnimi posegi v okolje, zmanjšujemo možnosti razvoja prihodnjih generacij. Iz tega pogleda menim, da mora vsak sprva prispevati k ozaveščanju in nato spremembi pri razvoju načel sonaravnosti z okolico, z zavedanjem, da smo mi del narave in ne obratno. Potrebno je prisluhniti naravi, ki nas obdaja in njenim potrebam.

»Trajnost, kaj, zakaj in za koga?«. To vprašanje sem si postavljala (vse)skozi raziskovalno nalogo. Slednje me je pripeljalo do pet ključnih stebrov, ki sem jih uvodoma predstavila, in sicer na izobraževanje, okolje, družbo, urbanistične, gradbeniški ali arhitekturni ukrepi. Slednji so mi pomagali pri oblikovanju novega trajnostnega modela. Vsi stebri zagotovo vplivajo na vidike mestne ali okoliške prenove. Trajnost bi v tem primeru poimenovala kot scenarij in labirint trajnosti, v katerega so vključene tehnologije in kreativne arhitekturne ali gradbene usmeritve, ki opredeljujejo urbane prostore kot žive laboratorije inovacij. Vse to je potrebno vplesti v prostor ustvarjanja, spreminjanja ali preoblikovanje prostora socialnih stikov.

V nalogi sem opravila teoretični in empirični del o trajnostnem razvoju ter izvedla terensko delo, saj je bilo potrebno pogledati trenutno ureditveno situacijo, kar pomeni pregledati obstoječe objekte, prometne, infrastrukturne, zelene in športno-rekreacijske površine območja Majer.

Porodila se je ideja dobre prakse oziroma priložnost za nov prostor, tj. družbeno-kulturni kompleks, ki skupaj s socialnim, umetniškim, kulturnim in ekonomskih pogledom vključuje vse generacije v lokalni občini in širše. Prostor, ki si ga ljudje zapomnijo in se z njim poistovetijo. S tem namenom sem zasnovala nov inovativni model t.i. Trajnostna ploščad Majer. Pri modelu sem uporabila naravi prijazne oziroma že obstoječe materiale,

s katerimi bi renovirala območje in hkrati spodbudila prebivalstvo k uporabi trajnostnih materialov in trajnostnemu razvoju na sploh.

V empiričnem delu sem s kvantitativno metodo (anketo) pridobila mnenja in poglede na trenutno stanje območja Majer, ki sem jih tudi v inovativnem modulu tudi uporabila. Kar je pa najpomembnejše sem z odgovori anketirancev dobila potrditvena mnenja o prenovi območja Majer. Iz analize je moč zaključiti, da bi bila nova ploščad tudi obiskana in s tem opravila svojo funkcijo - oživitev družbenega življenja Črnomlja in okolice, s čimer potrjujem svojo hipotezo.

Verjamem, da bi z uvedbo trajnostnega modela pripomogli k trenutnemu stanju našega območja, občine in širše okolice - za boljši jutri in posledično za boljšo, zeleno prihodnost nas in prihodnjih generacij.

6 VIRI IN LITERATURA

- Baker, S., Kousis, M., Richardson, D. in S. Young. (1997). The politics of sustainable development: Theory, policy and practice within the European Union. London: Routledge.
- Banister, D. (2008). The sustainable mobility paradigm, *Transport Policy*. [Elektronski vir]. [2. 1. 2020].
- Barbier, B. (2002). The Concept of Sustainable Economic Development. London.
- Barles, S. (2010). Society, energy and materials: the contribution of urban metabolism studies to sustainable urban development issues, *Journal of Environmental Planning and Management*, 53:4, 439–455.
- Bečić, E., Mulej, E. M. in J. Švarc (2012). Measuring social progress by sustainable development indicators: Cases of Croatia and Slovenia. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 458 – 465.
- Bertonec, A., Meško, M., Naraločnik, A. in B. Nastav (2011). Trajnostni razvoj organizacije: Ekonomski, družbeno-politični in ekološki vidiki. Ljubljana. GV založba, d. o. o.
- Bijl, R. (2011) Never Waste a Good Crisis: Towards Social Sustainable Development. *Soc Indic Res*. Dostopno na spletnem mestu: <<https://doi.org/10.1007/s11205-010-9736-y>>. [12. 1. 2020]
- Bojo, J., Maler, K., in L. Unemo (1992). Environmental and Development An Economic Approach. [Elektronski vir]. Springer Science+Business Media Dordrecht.
- Čanji, V. (2018). Priročnik: Prehod v zeleno gospodarstvo. Celje. Fit media d. o. o.
- Kazalniki ciljev trajnostnega razvoja Slovenije (2017). Republika Slovenija statistični urad. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7838>. [2. 1. 2020].
- Lah, A. (2004). Sonaravno uravnoteženi razvoj Slovenije = Sustainable development of Slovenia. Ljubljana. Svet za varstvo okolja Republike Slovenije.
- Ličen, N. (2015): Trajnostni razvoj: od teorije k praksi v izobraževanju odraslih [Elektronski vir]: preizpraševanje globalnega razvojnega modela kot izhodišče za načrtovanje zelenih izobraževalnih programov: delovni zvezek za sodelovalno učenje. Ljudska univerza Ajdovščina. [12. 1. 2020].

- Nijkamp, P. in A. Perrels, (1994). Sustainable Cities in Europe. London. Earthscan.
- Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o občinskem prostorskem načrtu občine Črnomelj (2018).
- Plut, D. (2014). Ekosocializem ali barbarstvo: Demokratični ekološki socializem in trajnostni sonaravni razvoj. Ljubljana. Društvo Gibanje za trajnostni razvoj Slovenije.
- Pokolpje (2016). Zasedenosti stavbnih zemljišč v poslovni coni Majer. Dostopno na spletnem naslovu: <https://pokolpje.si/en/invest-pokolpje/business-zones/majer/>. [15. 1. 2020].
- Song, Q., Li, J. in Zeng, X. (2015). Minimizing the increasing solid waste through zero waste strategy. Journal of Cleaner Production.
- SURS (Statistični urad RS) (2010). Kazalniki trajnostnega razvoja za Slovenijo. Dostopno na: http://www.stat.si/doc/pub/Trajnost2_ang.pdf. [3. 1. 2020].
- Špes, M. (2008). Pomen okoljske ozaveščenosti in sodelovanja javnosti za trajnostni razvoj. Ljubljana.
- Trajnostno poročilo destinacije Bela krajina (2019).
- Vintar Mally, K. (2007). Trajnostni izzivi Evrope v 21. stoletju. Ljubljana.
- WCED. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Dostopno na spletnem mestu: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>. [3. 1. 2020].

7 GRAFIČNE PRILOGE

7.1 Slike

Slika 1: Območje današnjega Majerja s ptičje perspektive (Poslovna cona Majer, vir: Pokolpje).....	27
Slika 2: Vojašnica sedaj (Bahor U., 2020).	29
Slika 3: Vojašnica potem, imenovana Večnamenski prostori Majer (Bahor U., 2020).	29
Slika 4: Površina poleg VDC (Bahor U., 2020).	29
Slika 5: Inovativni steklenjak (Bahor U., 2020).	29
Slika 6: Trenutno območje, kjer bi bila igrala (Bahor U. 2020).	30
Slika 7: Postavljena inovativna igrala z zvočnimi interakcijami (Bahor U., 2020).	30
Slika 8: Trenutno stanje urbane opreme (Bahor U., 2020).	31
Slika 9: Nova urbana oprema (luči, ekološki otok in stojalo s kolesi) (Bahor U., 2020).	31
Slika 10: Trenutno stanje urbane opreme (Bahor U., 2020).	33
Slika 11: Nova urbana oprema (luči, ekološki otok, stojalo s kolesi) (Bahor U., 2020).	33
Slika 12: Trenutna travnata površina (Bahor U., 2020).	33
Slika 13: Postavljene trajnostne stojnice (Bahor U., 2020).	33
Slika 14: Trenutno stanje centra parka (Bahor U., 2020).	34
Slika 15: Park z inovativno novo urbano opremo (Bahor U., 2020).	34
Slika 16: Trenutno stanje parka (Bahor U., 2020).	35
Slika 17: Stanje parka po renovaciji (Bahor U., 2020).	35
Slika 18: Trenutno stanje ob reki Lahinje I. (Bahor U., 2020).	36
Slika 19: Trenutno stanje ob reki Lahinji II. (Bahor U., 2020).	36
Slika 20: Trenutno stanje ob reki Lahinji III. (Bahor U., 2020).	36
Slika 21: Trenutno stanje igrišč (Bahor U., 2020).	37
Slika 22: Stanje športno-rekreacijskih površin po renovaciji (Bahor U., 2020).	37
Slika 23: Trenutno stanje športno-rekreacijskih površin (Bahor U. 2020).	37
Slika 24: Stanje športno-rekreacijskih površin po renovaciji. (Bahor U. 2020).	37
Slika 25: Trenutno neizkoriščeno teniško igrišče (Bahor U., 2020).	38
Slika 26: Rekreativna površina (Bahor U., 2020).	38
Slika 27: Trenutno stanje travnate površine (Bahor U., 2020).	38
Slika 28: Skate park (Bahor U., 2020).	38
Slika 29: Izgled Trajnostne ploščadi Majer I.	39

Slika 30: Izgled Trajnostne ploščadi Majer II.	39
---	----

7.2 Tabele

Tabela 1: Različni deležniki in uporabniki nove Trajnostne ploščadi Majer.	26
Tabela 2: Pestra dogajanja, ki bi se odvijala skozi celo leto na Trajnostni ploščadi Majer Meseci ter njihovi organizatorji.....	41

7.3 Graf

Graf 1: Spol anketirancev.	20
Graf 2: Starostne kategorije anketirancev.	20
Graf 3: Status anketirancev.....	21
Graf 4: Občine stalnih prebivališč anketirancev.....	21
Graf 5: Dnevne migracije anketirancev.	22
Graf 6: Primernost območja Majer za druženje in povezovanje vseh generacij.	22
Graf 7: Ocena anketirancev trenutnega stanja območja Majer.....	23
Graf 8: Potreba po novem trajnostnem prostoru.	23
Graf 9: Obiskanost novega trajnostnega prostora s strani občanov Črnomlja.	24
Graf 10: Obiskanost novega trajnostnega prostora ne glede na stalno prebivališče.	24